โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรสู่การเรียนรู้ (KM) ด้านการจัดการเรียนการสอน แบบ Active Learning

ฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในระดับทักษะการคิดขั้นสูง อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าซึ่งลักษณะสำคัญ ของการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความรับผิดชอบ การมีวินัยในการทำงานแก่ผู้เรียนด้วย

จากการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถสรุปประเด็นวิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ดังนี้

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยอาจารย์ผู้สอนจะคัดเลือกเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติรายวิชา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะผู้เรียน ขอสรุปวิธีการสอนที่ใช้ ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

- การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)
- การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning)
- การสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning)
- การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Based Learning)

วิธีการจัดการเรียนการสอนรายละเอียดของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning มีดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเชิงนามธรรม เหมาะกับรายวิชาที่เน้นปฏิบัติ หรือเน้นการฝึกทักษะทั้งในสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล ดุริยางคศาสตร์ศึกษา ศิลปศึกษา ศิลปะจินตทัศน์ ออกแบบสื่อสารออกแบบทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง และสาขานาฏศิลป์ สามารถใช้จัดการเรียน การสอนได้ทั้งเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล หลักการสอนคือผู้สอน กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดอภิปราย สิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์ ตัวอย่างเทคนิคการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ได้แก่ เทคนิคการสาธิต และเทคนิคเน้นการฝึกปฏิบัติ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 เทคนิคการสอนแบบการสาธิต เช่น เรียนจากตัวอย่างจริง (Field Trip) การฝึกปฏิบัติ การใช้ VDO Clip หรือการใช้ Quiz ในชั้นเรียนผู้สอนวางแผนการสอนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งสัดส่วนเวลาสำหรับการบรรยายเนื้อและการสาธิต พร้อมกับคัดเลือกวิธีการที่จะลงมือปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากนั้นดำเนินการบรรยายเนื้อหาและสาธิต โดยขณะสาธิตจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามผู้สอนแนะนำเทคนิคต่างๆ จากนั้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและผู้สอนประเมินผู้เรียนโดยการสังเกตพร้อมกับให้คำแนะนำ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย สรุปผลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

1.2 เทคนิคการสอนแบบเน้นฝึกปฏิบัติผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจโดยให้นิสิตก่อนลงมือปฏิบัติ แล้วสอนทฤษฎีเพื่ออธิบายถึงหลักการวางแผนและออกแบบกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะ เช่น การฝึกทักษะทางการบรรเลงดนตรี ทักษะการSketch ภาพการออกแบบ ทักษะการแสดง เป็นต้น โดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะซ้ำๆ โดยผู้สอนมีบทบาทให้คำแนะนำกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

1.3 เทคนิคการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ ในการสอน เช่น การใช้ Google Class Room หรือ https://kahoot.it/ เพื่อเข้าถึงผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว และผู้เรียนกล้าที่จะตอบหรือแสดงความคิดเห็น

2. การสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) โดยการสอนแบบโครงงานสามารถจัดเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมเดี่ยวก็ได้ ให้พิจารณาจากความยาก – ง่าย และความเหมาะสมของโจทย์งาน และสิ่งที่ต้องการพัฒนา วางแผนและกำหนดเกณฑ์อย่างกว้างๆ แล้วให้นิสิตวางแผนดำเนินการ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองโดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา จากนั้นให้นักศึกษานำเสนอแนวคิดการออกแบบชิ้นงาน พร้อมให้เหตุผลประกอบจากการค้นคว้า ผู้สอนพิจารณาร่วมกับการอภิปรายในชั้นเรียน จากนั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติทำชิ้นงาน การประเมินผลจะประเมินตามสภาพจริง โดยมีเกณฑ์การประเมินกำหนดไว้ล่วงหน้าและแจ้งให้ผู้เรียนทราบก่อนลงมือทำโครงการและมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประเมินผล

3. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจากเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนด ด้วยการศึกษาปัญหาที่สมมุติขึ้นจากความจริง แล้วผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเสนอวิธีแก้ปัญหา หลักของการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานคือการเลือกปัญหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาการ สอนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม วิเคราะห์ วางแผนกำหนดวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีบทบาทให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนขณะลงมือแก้ปัญหา สุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแก้ปัญหาผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการ แก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสิ่งที่ได้จากการลงมือแก้ปัญหา

4. การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Based Learning) เป็นกระบวนการสอนที่ผู้สอนใช้เทคนิค วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียน คิดเป็นลำดับขั้นแล้วขยายความคิดต่อเนื่องจากความคิดเดิม พิจารณาแยกแยะอย่างรอบด้าน ด้วยให้เหตุผลและเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีจนสามารถสร้างสิ่งใหม่หรือตัดสินประเมินหาข้อสรุปแล้วนำไปแก้ปัญหาอย่างมี หลักการโดยการสอนที่เน้นกระบวนการคิด

โดยสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติ มากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนการสอนทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งในหลายวิชาเราใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning คือ ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้โดยการฝึกทักษะปฏิบัติ การอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน ดังนั้น Active Learning จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด

แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการเขียนบทความวิชาการและวิจัยที่มีคุณภาพ

ประเด็นความรู้ : เทคนิคเบื้องต้น

- เลือกประเภทบทความที่จะเขียน "บทความวิชาการ"หรือบทความวิจัย"
- เลือกวารสารให้เหมาะสมกับบทความ เพราะขอบเขตเนื้อหางานวิจัยจะต้องสอดคล้องกับนโยบายการจัดทำ หรือการจัดพิมพ์ของแหล่งเผยแพร่
- ปฏิบัติตามคำแนะนำของวารสารที่ตีพิมพ์ รายละเอียด (Pattern) ของแต่ละวารสารนั้นๆ อย่างเคร่งครัด

ประเด็นความรู้ : หลักการเขียนบทความวิชาการและวิจัยที่มีคุณภาพ

- มีประเด็นหรือแนวคิดทางวิชาการที่ชัดเจน
- มีความทันสมัย และวิเคราะห์เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมและชัดเจน
- มีทัศนะของผู้เขียนบนฐานของข้อเท็จจริงทางวิชาการ
- ควรค้นคว้าอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและเชื่อถือได้
- ควรใช้ศัพท์และภาษาทางวิชาการที่ถูกต้องเหมาะสม
- มีการนำเสนออย่างเข้าใจง่าย

ประเด็นความรู้ : รูปแบบการเขียนบทความวิจัย (ด้านสังคมศาสตร์) ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title) กะทัดรัด ครอบคลุมเนื้อหาของบทความ
- บทคัดย่อ(Abstract) การเขียนบทคัดย่อมีความสำคัญมาก ควรเป็นส่วนสุดท้ายที่จะเขียน โดยมีความยาวประมาณ 150-250 คำ หรือ 10-15 บรรทัด
- บทนำ (Introduction)
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review Literat
- วัตถุประสงค์ (Objectives)
- วิธีการศึกษาและวิจัย (Method) ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ วิธีเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์
- ผลการวิเคราะห์ (Results)
- อภิปรายผลและสรุปผล (Discussion and Condusion)
- เอกสารอ้างอิง (References)

ประเด็นความรู้ : แนวทางการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการและวิจัย

- แหล่งตีพิมพ์บทความวิจัย : วารสารวิชาการ และการประชุมสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ

International Data Base : ERIC , H.W-Wilson ,Social Science Research Network Web of knowledge ,Scopus

Data Base (Thailand) :

- รายชื่อวารสารระดับชาติและนานาชาติที่ สกอ. ให้การรับรอง
- รายชื่อวารสารระดับชาติและนานาชาติที่ สกอ. และ สกว. ให้การรับรอง
- รายชื่อวารสารครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในฐานข้อมูล TCI

ข้อคิด

- สร้างบทความวิชาการและวิจัยที่มีคุณภาพโดยได้องค์ความรู้ใหม่/มีนัยสำคัญ
- มีขอบเขตและแสดงผลกระทบที่ดี (R&D ทางศิลปกรรมศาสตร์)
- กระชับ ชัดเจน (Clear & Concise)
- คุณภาพดี (Good Quality)

ผู้ถอดบทเรียนโดย อาจารย์ดร.นัฏฐิกา สุนทรธนผล จัดทำโดยฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์